

FOLKHÄLSOPLAN
DALS-EDS KOMMUN
2008

1. BAKGRUND	2
2. SYFTE	3
3. MÅL FÖR FOLKHÄLSOARBETET	3
3.1 Nationella Folkhälsomål	3
3.2 Regionens Handlingsplan och inriktning för Folkhälsoarbetet.....	3
3.3 Hälsa- och Sjukvårdsnämndens mål och inriktningar för folkhälsan	4
3.4 Dals-Eds kommuns mål och inriktning.....	4
4. PRIORITERADE MÅLOMRÅDEN FÖR BARN OCH UNGDOMAR:	4
4.1 FYSISK AKTIVITET	4
4.2 KOST	5
4.3 DELAKTIGHET/DEMOKRATI.....	6
4.4 ALKOHOL, TOBAK OCH DROGER.....	6
5. MÅLOMRÅDE: PSYKISK HÄLSA	7
6. ÖVRIGA UTVECKLINGSOMRÅDEN 2008	9
7. ARBETSGRUPPER MED UTGÅNGSPUNKT I MFF	9
8. ORGANISATION OCH ARBETSSÄTT	9
9 VERKTYG I FOLKHÄLSOARBETET	10

1. BAKGRUND

Sjukdomsförebyggande arbete har av tradition setts som hälso- och sjukvårdens ansvar, ett arbete som har fokuserat på riskfaktorer och på hur man undviker att bli sjuk. Allt eftersom har detta synsätt kompletterats med **ett hälsofrämjande synsätt, som innebär att man tittar på friskfaktorer och vad det är som främjar människors hälsa**. I det arbetet är en mängd olika aktörer viktiga och idag är det en självklar tanke att befolkningens hälsa är ett gemensamt insatsområde för många organisationer och myndigheter.

Många verksamheter i och delar av ett samhälle kan bidra till att skapa bästa möjliga förutsättningar för att individer ska utveckla och behålla sina liv harmoniska och friska hela livet. Sjuksköterskor, läkare, sjukgymnaster etc, som framför allt arbetar med att bota och lindra sjukdom är viktiga men för att befolkningen skall bibehålla och stärka hälsan har exempelvis barnskötare, lärare, vägarbetare, arkitekter, chefer, arbetsledare, planerare o.s.v en betydande roll. Även politikernas roll för folkhälsan är central genom deras ansvar som befolkningsföreträdare.

Samhällets hälsopolitik 1994-2000, Göran Dahlgren

I Dalsland har varje kommun tillsammans med hälso- och sjukvården tagit huvudansvaret för att det i varje kommun ska finnas ett brett samarbete för att förbättra folkhälsan. Samarbetet bygger på att en gemensam folkhälsoplan tas fram. Utifrån den ska arbete med att främja hälsa och förebygga ohälsa ske tillsammans. Arbetet ska ha stöd av en folkhälsosamordnare.

2. SYFTE

Folkhälsoplanen i Dals-Eds kommun syftar till att bibehålla och förbättra hälsan bland kommunens invånare genom att ange utvecklings- och samarbetsområden med betydelse för folkhälsoutvecklingen.

Den lokala folkhälsoplanen skall finna stöd i såväl de nationella målen, som det regionala handlingsprogram som upprättats för folkhälsoarbetet och i Hälso- och sjukvårdsnämndens mål- och inriktningsplan. Folkhälsoplanen skall även ligga i linje med kommunens resultatmål.

3. MÅL FÖR FOLKHÄLSOARBETET

3.1 Nationella Folkhälsomål

Riksdagen har antagit förslaget om ett övergripande nationellt mål för folkhälsan och ställt sig bakom förslaget om elva målområden.

Det övergripande nationella målet för folkhälsoarbetet är att *”Skapa samhällseliga förutsättningar för en god hälsa på lika villkor för hela befolkningen”*.

Regeringen har tagit fram **elva målområden** för det samlade folkhälsoarbetet

- delaktighet och inflytande i samhället
- ekonomisk och social trygghet
- trygga och goda uppväxtvillkor
- ökad hälsa i arbetslivet
- sunda och säkra miljöer och produkter
- en mer hälsofrämjande hälso- och sjukvård
- gott skydd mot smittspridning
- trygg och säker sexualitet och en god reproduktiv hälsa
- ökad fysisk aktivitet
- goda matvanor och säkra livsmedel
- minskat bruk av tobak och alkohol samt ett samhälle fritt från narkotika och doping samt minskade skadeverkningar av överdrivet spelande

3.2 Regionens Handlingsplan och inriktning för Folkhälsoarbetet

Regionen har i sin Handlingsplan antagit följande inriktning för folkhälsoarbetet: *”Västra Götaland ska vara en region där människor kan leva ett bra liv”*.

Regionens folkhälsoarbete utgår från livscykelperspektivet både för det hälsofrämjande arbetet och för de kompletterande sjukdomsförebyggande insatserna på samhälls-, grupp- och individnivå. Med livscykelperspektiv menas att förhållande och behov skiftar över tid.

I Handlingsprogrammet är livet indelat i följande cykler

- En gynnsam start i livet
- Hälsosamma uppväxtvillkor för barn och unga
- Förutsättningar för ungdomars inträde i vuxenlivet
- Hälsosamt vuxenliv och arbetsliv
- Hälsosam ålderdom

3.3 Hälso- och Sjukvårdsnämndens mål och inriktningar för folkhälsan

- Hälsosamma levnadsvanor ska främjas.
Här handlar det framför allt om att främja fysisk aktivitet och goda matvanor, men även att jobba drogförebyggande.
- Ohälsa ska förebyggas
Förebyggande insatser som stärker individens förmåga att hantera risker och bemästra svårigheter.
- Alla barn och ungdomar ska ha möjlighet till en god hälsostart i livet.
Här handlar det bland annat om förebyggande insatser för att stärka barns och ungas förmåga att hantera risker, framför allt unga kvinnors psykiska hälsa lyfts fram. Alkohol, tobak och andra droger, övervikt och fetma, kost samt allergier och diabetes är andra viktiga områden.

Utöver barn och ungdomar finns äldre med som en behovsgrupp. De fyra hörnpelarna för ett gott åldrande är fysisk aktivitet, bra matvanor, social gemenskap samt delaktighet och meningsfullhet.

3.4 Dals-Eds kommuns mål och inriktning

Dals-Eds kommun har sex fokusområden i sina resultatmål.

- Stabil ekonomi i balans
- Stabil tillväxt och entreprenörskap
- Hållbar utveckling, hälsa och miljö
- Demokrati och delaktighet
- Kvalitetssäkra kommunens basverksamheter
- Öka attraktionskraften i boende- och verksamhetsmiljöer

Folkhälsoarbetet ska ha barn och ungdomar som prioriterad målgrupp. Eftersom det inom målgruppen finns en mängd olika områden att jobba med så har MFF angivit fyra områden som ska stå i fokus: fysisk aktivitet, kost, alkohol/tobak/droger samt demokrati/delaktighet. Ett målområde som behöver lyftas fram i alla åldrar är psykisk hälsa/ohälsa och därför har vi satt det som ett prioriterat målområde.

4. PRIORITERADE MÅLOMRÅDEN FÖR BARN OCH UNGDOMAR:

4.1 FYSISK AKTIVITET

INRIKTNINGSMÅL:

Skapa förutsättningar för ökad fysisk aktivitet.

INSATS/ÅTGÄRD	AKTÖRER	ANSVARIG	UPPFÖLJNING
Kartlägga möjligheterna till fysisk aktivitet i kommunen	Fritid och kultur, föreningslivet, skolan, folkhälsosamordnaren	Folkhälsosamordnare	Kartläggning klar i feb. 2008, uppföljning inför vare terminsstart
Sprida information om möjligheterna till fysisk aktivitet	Fritid- och kultur, föreningslivet, skolan	Folkhälsosamordnare	Vid varje terminsstart
Verka för ett brett utbud	Fritid och Kultur,	Verksamhetschef	Vid varje

av fysisk aktivitet som attraherar båda könen och varierande åldrar	föreningslivet, skolan, folkhälsosamordnaren	Fritid och kultur	terminsslut
Driva kampanj om att gå och cykla till skolan	Skolan, trafikinformator, föräldraföreningarna	Trafikinformator	Start våren 2008, uppföljning höst 2008 & vår 2009
Göra en drive för fysisk aktivitet.	Näringsliv Föreningsliv Media Folkhälsosamordnare	Folkhälsosamordnare	December 2008
Jobba för att få med perspektivet fysisk aktivitet i stadsplanering.	Serviceförvaltningen, folkhälsosamordnare.	Folkhälsosamordnare	December 2008
Driva processen med Far framåt.	Primärvård, Idrottsföreningar, Folkhälsosamordnare	Vårdcentralschef	December 2008

INRIKTNINGSMÅL

Stimulera medvetenheten hos vuxna, barn och ungdomar om behovet av fysisk aktivitet för att stärka hälsan.

INSATS/ÅTGÄRD	AKTÖRER	ANSVARIG	UPPFÖLJNING
Inspirationsföreläsningar och inspirationsdagar.	Föreningsliv, skolan studieförbund, folkhälsosamordnare, Fritid- och kultur	Folkhälsosamordnare	Minst 2 arrangemang varje år

4.2 KOST

INRIKTNINGSMÅL

- Stimulera medvetenheten om kostens betydelse för hälsan.

INSATS/ÅTGÄRD	AKTÖRER	ANSVARIG	UPPFÖLJNING
Kontinuerlig information om kostens betydelse	Skolan, arbetsplatser, föreningslivet, föräldrar, affärer, restauranger, tandvården mfl	Folkhälsosamordnare	December 2008
Arrangera inspirationsföreläsningar eller dagar med tema kost och hälsa	Studieförbund, skola, folkhälsosamordnare, föreningsliv, tandvård mfl	Folkhälsosamordnare	Två tillfällen/år
Verka för att få ner sockerkonsumtionen	Tandvården, skolan, kommunens kostchef mfl	Folkhälsosamordnare	Kariesfria barn. I samband med Välfärdsbokslut
Ordna matlagningskurser för barn, ungdomar, dagbarnvårdare och andra viktiga aktörer	Skolorna, föreningslivet, studieförbund, kostchef, föräldrar mfl	Folkhälsosamordnare	Minst 2 kurser/termin

INRIKTNINGSMÅL

- Stimulera utbudet av hälsosamma livsmedel.

INSATS/ÅTGÄRD	AKTÖRER	ANSVARIG	UPPFÖLJNING
Dialog med t.ex restauranger, caféer, affärer, kiosker och skolans mat-bespisning.	Tandvården, kostchef, folkhälsosamordnare, skola mfl	Folkhälsosamordnare	December 2008

4.3 DELAKTIGHET/DEMOKRATI

INRIKTNINGSMÅL

Stimulera till ökad kunskap om demokrati och ett aktivt deltagande i samhällets demokratiska processer.

INSATS/ÅTGÄRD	AKTÖRER	ANSVARIG	UPPFÖLJNING
Arbetsgrupp för att ta fram gångbara metoder för att öka delaktigheten.	Politiker, ungdomar, folkhälsosamordnare, skolan m.fl.	Folkhälsosamordnare	December 2008
Utveckla en ny form av ungdomsråd och stödja dess verksamhet.	Ungdomar, alla politiker och tjänstemän i kommunen	Folkhälsosamordnare	December 2008
Skapa en hemsida för ungdomar	Hemsidesansvarig i kommunen, ungdomar, folkhälsosamordnare m.fl.	Folkhälsosamordnare	December 2008
Föra en dialog med skolan om kunskapsbas och demokratiträning	Ungdomsråd, folkhälsosamordnare, politiker, föräldrar mfl	Folkhälsosamordnare	December 2008

4.4 ALKOHOL, TOBAK OCH DROGER

INRIKTNINGSMÅL

Minska användandet av alkohol, tobak och droger.

INSATS/ÅTGÄRD	AKTÖRER	ANSVARIG	UPPFÖLJNING
Arbeta fram en handlingsplan för ANT-arbetet på Hagaskolan och Utsikten samt sätta den	Skolorna, elever, föräldraföreningar mfl	Rektor på respektive skola	Plan färdig maj 2008. December 2008

i verket			
Erbjuda ungdomar drogfria tillställningar i samband med skolavslutningar och andra folkliga evenemang.	Föreningsliv, skola, Fritid- och kultur, folkhälsosamordnare, föräldraföreningar mfl	Folkhälsosamordnare	December 2008
Färdigställa drogpolitiskt handlingsprogram samt implementera de åtgärder som finns i programmet.	Tjänstemän från socialförvaltning och fokusförvaltning, polis, alkoholhandläggare, nattvandrare, kyrkorna i Ed.	Folkhälsosamordnare	Programmet klart och godkänt av KF hösten 2008.
Ha kontinuerlig dialog kring ungdomar och droger med föräldrar på föräldramöten etc.	Föräldraföreningen, socialförvaltningen, Primärvården mfl	Föräldraföreningen	Inslag på minst ett föräldramöte varje år från åk 7-9

5. MÅLOMRÅDE: PSYKISK HÄLSA

Psykisk ohälsa är ett vitt begrepp. Det innefattar allt från psykisk sjukdom och allvarlig psykisk störning till upplevelse av psykiska besvär som mer eller mindre stör det psykiska välbefinnandet och som påverkar ens dagliga liv. Det kan t.ex handla om ängslan, oro ångest och sömnbesvär.

Orsakerna till psykisk ohälsa är många. Det kan handla om brist på upplevelse av delaktighet och inflytande, att inte ha ett fungerande socialt nätverk, kriser som har att göra med relationer och separationer, tidspress, minskad anställningstrygghet, oro för arbetslöshet, ekonomisk stress, alkohol- och drogmisbruk, kränkningar mm. I undersökningen "Hälsan i Fyrbodalen" (2004) framkom två iögonfallande resultat att jobba med: andelen unga kvinnor som känner stress i vardagen och som känner sig deprimerade, samt andelen äldre som känner att de inte vet om de kan få hjälp om de blir sjuka etc.

Friskfaktorer på området är t.ex väl fungerande socialt nätverk, föräldrastöd, delaktighet och minskad alkoholkonsumtion.

INRIKTNINGSMÅL

Stabilt socialt föräldraskap och stödjande miljöer som främjar en god uppväxt

INSATS/ÅTGÄRD	AKTÖRER	ANSVARIG	UPPFÖLJNING
Utveckla arbetet med familjecentralen.	MVC, BVC, ungdomsmottagning socialtjänsten, FOKUS-nämnden, Svenska kyrkan, KS mfl	Folkhälsosamordnare	Utvärdering i slutet av 2008. .
Utveckla föräldramedverkan i skolan	Skola, föräldraföreningar mfl	Rektor på respektive skola i kommunen	December 2008

Utveckla samverkansarbetet med att skapa trygga och goda uppväxtvillkor för barn och ungdomar	Skola, fritid och kultur, föreningslivet, primärvården, kyrkan; Föräldraföreningen, Nattvandrarerna mfl	Folkhälsosamordnare	December 2008
---	---	---------------------	---------------

INRIKTNINGSMÅL

Öka delaktigheten och inflytandet i samhället

INSATS/ÅTGÄRD	AKTÖRER	ANSVARIG	UPPFÖLJNING
Prova och utveckla nya informations- och dialogformer	Kommunens politiker och tjänstemän	Demokratigruppen	Minst två tillfällen/år.

INRIKTNINGSMÅL

Främja social gemenskap och etablering av nätverk för olika grupper/personer

INSATS/ÅTGÄRD	AKTÖRER	ANSVARIG	UPPFÖLJNING
Utveckla frivilligverksamheten inom äldreomsorgen	Socialnämnden, studieförbunden, äldreomsorgen, pensionärsorganisationerna mfl	Anhörigkonsulent/ Folkhälsosamordnare	December 2008
Utveckla konceptet med självhjälpgrupper	Folkhälsosamordnarna i Dalsland, studieförbunden, Försäkringskassan, Primärvården mfl	Folkhälsosamordnare	December 2008
Utveckla och jobba med metoder som stärker unga kvinnor. DISA m.fl.	Ungdomsmottagning, ungdomar, Familjegruppen, kuratorer, skolsköterskor, folkhälsosamordnare, mfl	Folkhälsosamordnare	December 2008
Inspirationsföreläsningar	Skola, kultur och fritid m.fl.	Folkhälsosamordare	2 tillfällen/år
Utveckla en bra mötesplats för ungdomar.	Ungdomar, fritidsgårdspersonal, politiker, fokuschef, folkhälsosamordnare.	Fokusnämnd	December 2008
Utveckla utbudet av aktiviteter för ungdomar.	Föreningsliv, kultur och fritid, folkhälsosamordnare	Folkhälsosamordnare	December 2008

6. ÖVRIGA UTVECKLINGSOMRÅDEN 2008

- Arbeta brottsförebyggande
- Arbeta allergiförebyggande
- Agenda 21- arbete
- Trafiksäkerhetsfrågor
- Skadeprevention
- Samverkansutveckling
- Hälsa på arbetsplatsen

7. ARBETSGRUPPER MED UTGÅNGSPUNKT I MFF

De arbetsgrupper som presenteras här är de av mer beständig art. Det kan också uppstå arbetsgrupper som är tillfälliga och löses upp så snart verksamhet har kommit igång.

- Allergikommittén
- Arbetsgruppen för Familjecentral
- Arbetsgruppen för Hälsofrämjande skola
- Arbetsgruppen för Agenda 21
- Med Gemensamma Krafter (GKR)

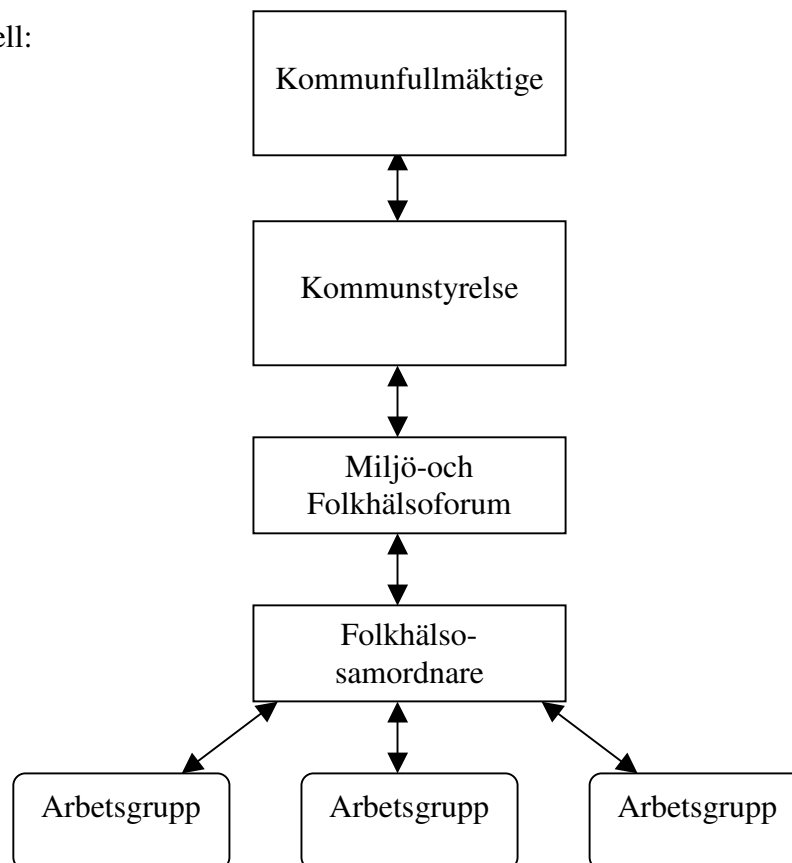
8. ORGANISATION OCH ARBETSSÄTT

Folkhälsoarbetet i Dals-Eds kommun leds av Miljö- och Folkhälsoforum (MFF). MFF består av en ordinarie ledamot från varje kommunal nämnd samt två representanter från Hälso- och sjukvårdsnämnden i Dalsland (+ ersättare), samtliga förvaltningschefer i kommunen, chefen för AME och Primärvården, representant från Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan. Kommunstyrelsens ordförande är ordförande även i MFF och Folkhälsosamordnaren fungerar som sekreterare. Kommunfullmäktige har det övergripande ansvaret eftersom folkhälsofrågorna involverar samtliga kommunala verksamheter. Kommunstyrelsen skall leda och ansvara för genomförandet av arbetet. Ledningsgruppen (MFF) har som uppgift att skapa förutsättningar för ett tvärsektoriellt folkhälsoarbete, styra verkställandet av folkhälsoplanen samt ansvara för utvärdering av genomförda insatser.

Miljö- och Folkhälsoforum är ett tvärsektoriellt samverkansorgan och deltagarna i rådet ska samarbeta för att påverka den ojämlika hälsan, främja hälsa och förebygga ohälsa, bedriva befolkningsinriktade insatser för att förbättra folkhälsoutvecklingen, arbeta för att skapa delaktighet hos medborgarna, utarbeta handlingsplaner etc. Sedan 2007 tas även brottsförebyggande frågor upp i denna grupp istället för i BRÅ.

Folkhälsosamordnarens roll är att fungera som en resurs i folkhälsoarbetet och har i grova drag som uppgift att fungera som motor i folkhälsoarbetet och bistå med underlag som har betydelse för utvecklingen av folkhälsan i kommunen, initiera och föreslå olika samverkansformer med betydelse för folkhälsoutvecklingen, samordna och knyta kontakter i folkhälsofrågor, föreslå revideringar av folkhälsoplanen, skapa engagemang och delaktighet i folkhälsofrågor, delta i och organisera möten och forum för kunskaps- och erfarenhetsutbyte, arbeta för att utveckla det tvärsektoriella arbetet i kommunen samt verka för att integrera folkhälsofrågorna hos andra organisationer och myndigheter i kommunen. Kommunen har antagit en arbetsordning fastställer de olika ansvarsområdena.

Organisationsmodell:

9 VERKTYG I FOLKHÄLSOARBETET

9.1 HKB – Hälsokonsekvensbeskrivningar

Hälsokonsekvensbeskrivningar belyser vilka konsekvenser ett förslag till politiskt beslut får för berörda innevånarens hälsa. I beskrivningens beslut prövas alltså om ett beslut kommer att leda till bättre eller sämre hälsa för befolkningen. I Dals-Eds kommun har samtliga nämnder tagit beslut om att använda HKB. Även i Arbetsmiljölagen står det att HKB skall tillämpas. Under 2008-2010 skall vi arbeta med att utveckla metoden HKB.

9.2 Välfärdsbokslut

Ett välfärdsbokslut är en bred beskrivning av verksamhetens utfall i ett välfärdsperspektiv. Bokslutet är ett underlag för politikernas val av åtgärder för att påverka och styra verksamheten så att utvecklingen går åt önskvärt håll. Ett välfärdsbokslut speglar med konkreta mått (indikatorer och nyckeltal) hur levnadsvillkoren för invånarna förändras och hur ordinarie verksamheter bidrar till dessa förändringar. I Dals-Eds kommun skall vi under 2008-2010 utveckla en gemensam modell för Välfärdsbokslut tillsammans med regionen.